

Νόμος 4000

Παρά την τρομοκρατία που ασκούσε το αστυνομικό κράτος των μετεμφυλιακών χρόνων, διάφορα πρωτοφανή περιστατικά «θρασύτητας κατά των αρχών και της κοινωνίας» έκαναν την εμφάνισή τους από το 1955 και μετά. Δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Παρόμοια περιστατικά «αντικοινωνικής συμπεριφοράς» είχαν ήδη εμφανιστεί στον δυτικό κόσμο και παρουσιάζονταν από τον ελληνικό τύπο ως ένδειξη «ηθικής παρακμής» της νεολαίας. Όταν όμως οι «οργισμένοι νέοι» έκαναν την εμφάνισή τους και στην Αθήνα το σοκ ήταν εμφανές.

Οι εφημερίδες της εποχής τόσο οι δεξιές όσο και η αριστερή «Αυγή» περιέγραφαν με πραγματική αποστροφή αλλά και σύγχυση αυτές τις συμπεριφορές. Το ζήτημα έλεγαν, όσο και αν φαίνεται κουλό, ήταν καταρχήν η αισθητική και ενδυματολογική προκλητικότητα. Νέοι, έγραφαν οι εφημερίδες, ντυμένοι «προκλητικά» με πανταλόνι αμερικάνικο «μπλού τζιν», εφαρμοστό μέχρι αηδίας και αναποδογυρισμένα ρεβέρ, μπλούζες κοντομάνικες με όσο το δυνατόν κοντύτερα μανίκια. Μακριά μαλλιά. Περπάτημα βαρύ τεμπέλικο, ύφος «μπλαζέ» γεμάτο αναίδεια¹.

Αυτές και μόνο οι αισθητικές απόψεις που σύμφωνα με τους ειδικούς σχολιαστές ήταν «προϊόν μιμητισμού» κυρίως από ξένες ταινίες όπως η «Ζούγκλα του μαυροπίνακα», ήταν αρκετές ώστε οι μπάτσοι να πάρουν τα μέτρα τους απέναντι σε αυτήν την καταρχήν «ενδυματολογική θρασύτητα» που ήταν αντίθετη στα «ελληνικά ήθη και έθιμα». Το καλοκαίρι του 1958 ο διευθυντής γενικής ασφάλειας Αττικής, Θεόδωρος Ρακιντζής, έδωσε εντολή στους χωροφύλακες:

Να συλλαμβάνουν τους νέους που φορούν παντελόνια του γνωστού αμερικάνικου τύπου, να ερευνούν το παρελθόν τους και, σε περίπτωση που θα επιμείνουν να φέρουν την περιβολήν αυτή, να τους αποκόπτεται με ψαλίδι το επιπλέον μάκρος του παντελονιού και να κουρεύονται με την ψιλή²

Οι «δραστηριότητες» όμως των νέων αυτών πήγαιναν και παραπέρα. Σύμφωνα με την προπαγάνδα της εποχής, οι νέοι «ασχημονούσαν και θορυβούσαν» προς διάφορες κατευθύνσεις, επιδίδονταν σε γιαιουρτώματα προς καθηγητές αλλά και προς όσους τους την «έσπαγαν», σε επιθέσεις σε όσους τους έκαναν παρατήρηση, σε προκλητική και έξαλλη διασκέδαση με μουσική και χορό «ροκ εντ ρολ», σε μικροκλοπές. Ο χώρος συνάντησης αυτών των νεολαίων ήταν οι παρέες στις συνοικίες, αλλά κυρίως τα σφαιριστήρια, στα οποία ιδιαίτερα δημοφιλή ήταν τα «μηχανικά παιχνίδια» όπως τα φλίππερ. Σε κάποια από τα σφαιριστήρια μπορούσε κάποιος να ακούσει τις τελευταίες επιτυχίες του ροκ εντ ρολ βάζοντας μια δραχμή στα τζουκ μποξ. Τα σινεμά ήταν κι αυτά ένα σταθερό σημείο συνάντησης. Εκεί προβάλλονταν ταινίες με ροκ εντ ρολ μουσική³.

Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1958, ως απάντηση σε μία θρασύτητα που προκαλούσε την τάξη, οι μπάτσοι διαπόμπευσαν δημοσίως δύο νεαρούς από την Κυψέλη. Τους περιέφεραν στους δρόμους και τελικά τους μετέφεραν με τα μέσα μαζικής μεταφοράς από το αστυνομικό τμήμα της Κυψέλης στη Σήμανση και την Εισαγγελία. Οι απείθαρχοι νέοι ήταν κουρεμένοι γουλι, με κομμένα τα ρεβέρ και μία ταμπέλα που έγραφε: «είμεθα τεντιμπόης. Πετάξαμε γιαιούρη κατά γυναϊκός». Οι μπάτσοι, οι οποίοι είχαν καλέσει και τα ΜΜΕ, τράβηξαν φωτογραφίες χαμογελαστοί και το ζήτημα έγινε πρώτο θέμα στις εφημερίδες. Παρόλα αυτά, τα περιστατικά «τεντιμπόισμού» στις γειτονίες της Αθήνας και του Πειραιά όχι μόνο δεν περιορίστηκαν, αλλά εμφανίζονταν όλο και πιο συχνά. Ο πολλαπλασιασμός των κρουσμάτων οδήγησε την άνοιξη του 1959 στην ψήφιση του περιβόητου νόμου 4000 «περί τεντιμπόισμού». Ο νόμος θεωρούσε την «ιδιάζουσα θρασύτητα του υπαιτίου και προκλητικότητα έναντι της κοινωνίας» επιβαρυντική περίπτωση και λαμβανόταν υπόψη στην επιμέτρηση της ποινής: η ελάχιστη τιμωρία ήταν 3 μήνες, ενώ δεν επιτρεπόταν η εξαγορά ή αναστολή της ποινής⁴.

Το ζήτημα όμως δεν εξαντλούνταν στη στάση του «κράτους της δεξιάς». Πολύ πιο ενδιαφέρουσα ήταν η στάση της αριστεράς της εποχής. Η ΕΔΑ (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά), η οποία τότε αποτελούσε την πολιτική έκφραση της αριστεράς, καθώς το ΚΚΕ μετά τον εμφύλιο είχε κηρυχθεί παράνομο, πάρα τις κάποιες αντιρρήσεις που διατύπωσε για την πιθανή στοχοποίηση της νεολαίας της, υπερψήφισε με ιδιαίτερο ζήλο τον νόμο 4000. Εκτός των άλλων μάλιστα, πρότεινε να αφορούν οι ρυθμίσεις του νόμου και τους «συλληφθέντες την Κυριακή φιλαθλους»⁵. Η ίδια η «Αυγή» μέσα από τις στήλες της, είχε πρωταγωνιστήσει στην στοχοποίηση της διάχυτης κοινωνικής-εργατικής απειθαρχίας. Άλλοτε εμφάνιζε τους «τεντιμπόηδες» ως «κακομαθημένα παιδιά», άλλοτε ως «κανίβαλους», άλλοτε ως «παρδαλά μαϊμουδάκια» κι άλλοτε σαν «ποντίκια»⁶. Οι συντάκτες της εφημερίδας της αριστεράς ξερνούσαν πραγματικό μίσος:

Η συνοικία ξυπνά. Το πικ-απ βρυχάται. Οι κανίβαλοι χορευτές ανασκολοπίζονται ανά ζεύγη σε μία οργιαστική σάμπα. Καμιά ελληνική πλάκα (εννοείται δίσκοι βινυλίου) δεν ακού-

WE'RE GONNA ROCK AROUND THE CLOCK TONIGHT:

Οργισμένοι νεολαίοι στη μετεμφυλιακή Ελλάδα

Φωτογραφία με τεντιμπόης, ενώ διαπομπεύονται στους δρόμους της Αθήνας. Δεν είναι η περίπτωση που αναφέρουμε στο κείμενο. Επιλέξαμε αυτή για το πλατύ χαμόγελο του μουστακφόρου μπάτσου. Θα μπορούσε να τιτλοφορείται και «Η εκδίκηση του μπάτσου».

Σφαιριστήριο κάπου την δεκαετία του '60. Δεν ήταν μόνο η Φωκίωνος Νέγρη και τα τετράγωνα πέριξ της Ομόνοιας -κάθε συνοικία διέθετε τουλάχιστον ένα σφαιριστήριο.

Τραυματίας μπάτσος στην απεργία των οικοδόμων την 1^η Δεκέμβρη του 1960. Η πρώτη μεγάλη ταπείνωση του χωροφύλακα μετά τον εμφύλιο.

στηκε στ' αντικρινό Χόλλυγουντ. Τα πάντα ούισκυ, καπνός, φωνάρα, αγριότητα, αδιαφορία για τους περιοίκους συνανθρώπους, κραιπάλη⁷.

Η παραπάνω περιγραφή ήταν ενδεικτική της άποψης που ήθελε να πασάρει η ελληνική αριστερά στο νεολαιίστικο κοινό της. Επρόκειτο για μια χυδαία έκφραση του αμερικανικού πολιτιστικού ιμπεριαλισμού, του αμερικανικού τρόπου ζωής, των πάρτυ, των κόμικς, των κάου μπόυς, των γκάγκστερς! Κι όσοι συμμετείχαν σε τέτοιες αντικοινωνικές εκδηλώσεις ήταν στην πραγματικότητα κακοί μιμητές των άθλιων αμερικανικών προτύπων που έρχονταν σε αντίθεση με τις ελληνικές παραδόσεις και το ελληνικό ήθος⁸.

Είναι γεγονός ότι οι αντιδράσεις και του «κράτους της δεξιάς» και των αριστερών ήταν πανομοιότυπες. Αλλά προς τι αυτή η απέχθεια για τους νεαρούς τέντι μπόυς; Τι σκάλωμα είχαν φάει οι μπάτσοι και τ' αφεντικά τους με τα μπλου-τζιν και τα μακριά μαλλιά; Πόσο μεγάλο πρόβλημα θεωρούσαν ένα γιαούρτωμα ώστε να διαπομπεύσουν δύο νεαρούς από την Κυψέλη; Το ζήτημα της ελληνικής αριστεράς, που εκείνη την περίοδο ήταν σχεδόν παράνομη, ήταν ότι η ελληνική νεολαία βρισκόταν ένα βήμα προτού διαβρωθεί από την ύπουλη αμερικανική κουλτούρα;

Φυσικά, αν κανείς κοιτάξει τα στατιστικά στοιχεία του Εφετείου Θεσσαλονίκης που αφορούν τις καταδικές για τεντιμποϊσμό μεταξύ 1959 και 1964, αποκτά μια διαφορετική εικόνα για τους «τεντιμποϊδες». Και κυρίως αρχίζει να αποκτά μια πρώτη γνώμη για το θέμα. Για παράδειγμα, από τους 47 καταδικασθέντες ανήλικοι ήταν μόνον οι δύο. Στην πλειοψηφία τους οι περισσότεροι καταδικασθέντες ήταν «χειρώνακτες με στοιχειώδη μόρφωση»⁹. Παρά την προπαγάνδα των δεξιών εφημερίδων που μιλούσαν για «κακομαθημένα παιδιά ευκατάστατων οικογενειών», το πρόβλημα των μπάτσων ήταν ακριβώς το αντίθετο: πίσω απ' τις φαινομενικά «απολίτικες» πράξεις των τεντιμποϊδων κρυβόταν η εργατική απειθαρχία, μια απειλή, η οποία εμφανίζονταν πλέον με νέα μορφή. Οι «τεντιμποϊδες» της Θεσσαλονίκης, κατά βάση «χειρώνακτες με στοιχειώδη μόρφωση», ήταν με άλλα λόγια εργάτες. Το πρόβλημα των μπάτσων και της αριστεράς, μολονότι εκκινούσε από διαφορετική σκοπιά ήταν στην πραγματικότητα κοινό: στο εσωτερικό της ελληνικής μετεμφυλιακής κοινωνίας είχε αναδυθεί μια νέα εργατική φιγούρα, η οποία έψαχνε διεξόδους αυτοέκφρασης.

Αυτή η φιγούρα ήταν σε τέτοιο βαθμό απειθαρχη ώστε συγκέντρωνε τα βλέμματα της δημόσια τάξης πάνω της. Τα «μπλου τζιν» και τα «μακριά μαλλιά» ήταν απλώς το επιφανόμενο: διάφοροι καταδικάστηκαν για τεντιμποϊσμό γιατί απλά έβρισαν το ρουφιάνο της περιοχής τους ή έναν μαλάκα ταξιτζή¹⁰. Η ίδια η λέξη «τεντιμποϊς» ήταν περισσότερο μια δημοσιογραφική και μπάτσικη κατασκευή που ήθελε να ενοποιήσει, να στοχοποιήσει και τελικά να εγκληματοποιήσει την διάχυτη απειθαρχία. Κατά τα άλλα, και το ροκ εντ ρολ και το ξεπατικωμένο από τις αμερικανικές ταινίες στυλ, είχαν αρχίσει να επηρεάζουν με απρόβλεπτο τρόπο τη συμπεριφορά των ντόπιων νεολαίων. Ο οικοδόμος Στέργιος Κατσαρός τους περιγράφει ως εξής:

Δάσκαλοι και παπάδες βάλθηκαν να ξεριζώσουν από την τρυφερή ψυχή [της νεολαίας] τις ανθρωπιστικές αξίες και να τους αναπλάσουν σύμφωνα με τις παραδόσεις του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού... Ήταν αυτοί που αποτέλεσαν το κοινό της Βουγιουκλάκη και του Ξανθόπουλου, το κοινό αυτό που χόρταινε με τα χάπι-έντ του Χόλλυγουντ και της Φίνος-Φιλμ. Ένα μεγάλο μέρος της νεολαίας προσπάθησε να αντιδράσει σε αυτή την μαζική λοβοτομή με τα ίδια μέσα. Φορούσε μπουφάν αλά Τζέιμς Ντιν και έδειχνε την ίδια «αντικοινωνική συμπεριφορά». Προσπαθούσε με τις άσμενες κινήσεις στο ρυθμό του ροκ εντ ρολ να προκαλέ-

σει τη σεμνοτυφία του κατεστημένου. Τους πιο ζωηρούς τους ονόμασαν τεντιμποϊδες και τους παρέλαβαν ο χωροφύλακας και ο δικαστής. Ο περιβόητος νόμος 4000 που δήθεν στρεφόταν ενάντια στον τεντιμποϊσμό, έγινε απειλή για κάθε νεολαιίστικη δραστηριότητα ακόμα και πολιτιστική.¹¹

Η «μαζική λοβοτομή» λοιπόν των μετεμφυλιακών χρόνων είχε αρχίσει να φτιάχνει τους εχθρούς της. Σε μια κοινωνία όπου η πολιτική δράση ήταν σχεδόν απαγορευμένη, η «πολιτιστική» έκφραση, τα μπλου-τζιν, τα μακριά μαλλιά, το έξαλλο λίκνισμα υπό τους ήχους του ροκ εντ ρολ, η αλητεία, οι μικροπαρanoiες, ήταν μια μορφή εχθρότητας, φαινομενικά απολίτικης, αλλά στην ουσία της βαθιά ταξικής, απέναντι σε ένα καθεστώς που ήθελε να ελέγχει το σύνολο της ζωής της εργατικής τάξης, με εργαλείο το γνωστό τρίπτυχο πατρις-θρησκεία-οικογένεια. Οι ειδικοί - επιστήμονες όπως και οι μπάτσοι έπαιρναν το μήνυμα. Μια νομικός έγραφε στο «επιστημονικό» εγχειρίδιό της ότι ο «τεντιμποϊς» με την εμφάνιση και την συμπεριφορά του «περιφρονεί τους νόμους μας, περιγελά τις αντιλήψεις μας, καγχάζει με τις συμβουλές μας». Ενώ επέμενε ιδιαίτερα στο «χυδαίο γλωσσικό ιδίωμα» που τους χαρακτήριζε, το οποίο με λύπη της διαπίστωνε ότι χρησιμοποιούνταν όλο και περισσότερο από την «φοιτητώσα νεολαία»¹².

Το σύνολο των διάφορων ετερόκλητων στοιχείων που είχαν υιοθετήσει οι νεολαίοι των κατωτέρων στρωμάτων ήταν σίγουρα προϊόν μιμητισμού της αμερικανικής μουσικής και του κινηματογράφου που συγκροτούσαν μία υπό ανάδυση μουσική βιομηχανία. Αλλά αυτό, όπως λέει ο Κατσαρός, ήταν «μια απάντηση με τα ίδια μέσα», είχε μεταμορφωθεί σε αστική κουλτούρα διάχυτης απειθαρχίας απέναντι στην ασφυξία του αστυνομικού κράτος, του κομφορμισμού και καθωσπρεπισμού που το συνόδευε. Πολλές φορές μάλιστα τα πράγματα εξελίσσονταν με τρόπο που προκαλούσε ανησυχία στις δυνάμεις της τάξης: δεν ήταν λίγες οι φορές που το γιαούρτωμα περιγραφόταν σα μια μικροανταρσία, με αιτίες που προϋπήρχαν των «τεντιμποϊδων», με πρωταγωνιστές «σκληρά και κυρίως άδικα αφεντικά» ή «υπεροπτικές αντρικές και γυναικείες φιγούρες στον δρόμο»¹³.

Το πρόβλημα όμως για τις δυνάμεις της τάξης δεν ήταν μόνο, ή καλύτερα δεν ήταν κυρίως, οι μεμονωμένες ανταρσίες. Η «έγκριτη» νομικός είχε δίκιο που φρίκαρε με το «χυδαίο γλωσσικό ιδίωμα» που είχε διαβρώσει τη νεολαία και ιδιαίτερα τα καμάρια της νεολαίας - τους φοιτητές. Με άλλα λόγια, οι διάχυτες απειθαρχίες παρήγαγαν έναν λόγο και μια κουλτούρα που είχε αξιώσεις ηγεμονίας πάνω στην νεολαία. Όλο και περισσότεροι υιοθετούσαν το ένα ή το άλλο στοιχείο του δημοσιογραφικού μιμητισμού της «οργισμένης νεολαίας». Και αυτό ήταν λόγος ανησυχίας τόσο για το «κράτος της δεξιάς» το οποίο ήταν έτοιμο να βυθισθεί στην κρίση των αρχών του '60, όσο και για την ημιπαράνομη αριστερά που ήθελε να κρατάει τα γκέμια των κατωτέρων στρωμάτων.

Χρειάζεται όμως να κάνουμε μια παρένθεση για να κατανοήσουμε το γενικότερο κοινωνικό-ταξικό περιβάλλον της εποχής, όσο και την γενικότερη «κρίση νομιμοποίησης» που βίωνε το μετεμφυλιακό χωροφυλακίστικο κράτος, η οποία κορυφώθηκε με τα «Ιουλιανά».

Οι νέες εργατικές φιγούρες των αστικών κέντρων

Είναι πραγματικά αδύνατον να καταλάβουμε την εποχή, αν δεν λάβουμε υπόψη τα μεγάλα εσωτερικά μεταναστευτικά ρεύματα που είχαν ξεκινήσει ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '40. Από το 1950 και μετά ο πληθυσμός της Αθήνας αυξανόταν κάθε χρόνο κατά 40 χιλιάδες περίπου: το 1961 οι εσωτερικοί μετανάστες στην «περιφέρεια πρωτεύουσας» έφτασαν να αποτελούν το 13,9% του συνολικού πληθυ-

σμού¹⁴. Το ασφυκτικό κράτος της δεξιάς ήταν ακόμη πιο ασφυκτικό στην επαρχία, όπου ο χαφιές κι ο μπάτσος παρακολουθούσαν κάθε καθημερινή δραστηριότητα: οι μεγάλες πόλεις προσέφεραν μια κάποια ελευθερία που εξασφάλιζε η ανωνυμία στο πλήθος. Επιπλέον, τα καταστρεπτικά αποτελέσματα της δεκαετίας του '40 είχαν εκμηδενίσει οποιαδήποτε προοπτική αξιοπρεπούς διαβίωσης για χιλιάδες κατοίκους της επαρχίας.

Δεν απαιτείται μεγάλη φαντασία για να καταλάβει κανείς ότι το μόλις δημιουργημένο προλεταριάτο της Αθήνας και των άλλων αστικών κέντρων, βρισκόταν στον πάτο του καταμερισμού της εργασίας: ο ρατσισμός ενάντια στους «χωριάτες» έριχνε τα μεροκάματα. Οι «χωριάτες» με τη σειρά τους έπιαναν δουλειά στις οικοδομές (οι άντρες) και στα σπίτια ως εσωτερικές υπηρέτριες (οι γυναίκες). Η ηλικία τους σε ένα σημαντικό ποσοστό ήταν (για τους οικοδόμους) κοντά στα δεκαπέντε χρόνια¹⁵. Σε κάθε περίπτωση, ένα μεγάλο κομμάτι των νεοαφιχθέντων στα αστικά κέντρα ήταν νεαροί κάτω των 25 ετών, οι οποίοι δε διέθεταν τίποτα άλλο εκτός από τα χέρια τους.

Η κατάσταση που επικρατούσε στις εργατικές συνοικίες της Αθήνας δεν ήταν και η καλύτερη. Το στίγμα του «αριστερού» έστω και αν αυτό οφείλονταν σε μία συγγενική σχέση και μόνο, κρατούσε αποκλεισμένο από την αγορά εργασίας ένα μεγάλο ποσοστό της εργατικής τάξης, που έφτανε μέχρι και το 30%. Η δουλειά στην οικοδομή φάνταζε μονόδρομος για δεκάδες χιλιάδες νεαρούς εργάτες – οι ανάγκες για εργατικά χέρια που γεννούσε η οικιστική έκρηξη δε μπορούσαν να ικανοποιηθούν, αν κι εκεί απαιτούνταν πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60 ένα νεανικό προλεταριάτο είχε συγκεντρωθεί στα μεγάλα αστικά κέντρα (κυρίως στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη). Η διαχείριση του ήταν σε μεγάλο βαθμό αρμοδιότητα των μπάτσων: αυτοί εξέδιδαν τα πιστοποιητικά φρονημάτων, αυτοί κατέστελλαν οποιονδήποτε σήκωνε κεφάλι. Το προλεταριάτο των 60s επιτηρούνταν συνεχώς από το δίκτυο ρουφιάνων και παρακρατικών που είχε εγκαταστήσει το μετεμφυλιακό κράτος¹⁶.

Στο πλάι αυτής της νέας εργατικής φιγούρας πρέπει να προσθέσουμε και τη δυσάρεσκεια που προκαλούσε η διάχυτη καταπίεση στο σχολείο, στη σεξουαλική ζωή, στην ψυχαγωγία σ' ένα κομμάτι των μικροαστικών στρωμάτων. Οι μαθητές βρίσκονταν καθημερινά αντιμέτωποι με την εξουσία του καθηγητή, ο οποίος δε δίσταζε να τους ξυλοκοπήσει αν τους τσάκωνε να έχουν πάει σινεμά ή αν είχαν κάνει «σκασιαρχείο». Οι κοπέλες ασφυκτιούσαν μέσα στην υποκριτική σεμνοτυφία του Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών. Η ελληνική κοινωνία των 60s ήταν ένα απαρτχάιντ που έπνιγε κάθε δημιουργική και αυτόνομη έκφραση.

Η όσωση ανάμεσα στις φιγούρες που προέρχονταν από το κοινωνικό και ταξικό περιβάλλον της εργατικής τάξης και των μικροαστικών στρωμάτων, η αυθόρμητη αντίδραση στο βάρβαρο αυταρχισμό είχε δημιουργήσει ένα εκρηκτικό μίγμα. Η άποψή μας φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τα στατιστικά στοιχεία παιδικής και εφηβικής εγκληματικότητας που εξέδωσε η Γενική Ασφάλεια Αθηνών για την περίοδο ανάμεσα στον Μάρτιο του 1962 και τον Μάρτιο του 1963. Από τα 21 άτομα που καταδικάστηκαν για τεντιμποισμό με τον νόμο 4000, οι τρεις ήταν μαθητές, οι 16 εργαζόμενοι και οι δύο άνεργοι. Από αυτούς τους 21, οι 11 είχαν καταγωγή από την Αθήνα, οι 2 από επαρχιακές πόλεις και οι 8 από χωριά. Και μόνο το γεγονός ότι οι μπάτσοι τόνιζαν την καταγωγή των καταδικασθέντων αποδεικνύει ότι είχαν πλήρη επίγνωση της σχέσης μεταξύ του τόπου καταγωγής και της ταξικής θέσης. Η ταξική σύνθεση και η καταγωγή της απειθαρχίας και τους «εγκλήματος» απασχολούσε ιδιαίτερα τις αρχές. Αλλά και τα υπόλοιπα στοιχεία για τις κλοπές αυτοκινήτων και τις μικροκλοπές δίνουν ακριβώς την ίδια εικόνα.¹⁷

Αυτή πάνω-κάτω ήταν η σύνθεση των νεολαίων με τα μπλου-τζιν που ανά πάρεές τάραζαν την κανονικότητα του ανάδελφου έθνους: εργατική τάξη και εξεγερμένα τέκνα μικροαστών, οι οποίοι όπως επισημαίνουν μαρτυρίες συγκροτούσαν τον ένα πόλο γύρω από τους χαρακτηρισμούς «σαΐνια-φλώροι» ή «τζιμάνια-σοκολατόπαιδα». Σαΐνια ή τζιμάνια ονομάζονταν τα παιδιά της εργατικής τάξης τα οποία, αν και τις περισσότερες φορές δούλευαν από μικρή ηλικία οπότε κανονικά θα έπρεπε να έχουν κάποια φράγκα στην τσέπη, αρκετές φορές δεν είχαν λεφτά για το λεωφορείο της επιστροφής στην συνοικία. Σε κάθε περίπτωση είχαν την άνεση και τη δυνατότητα να αλητεύουν στους δρόμους της πόλης. Αντίθετα οι «φλώροι», αν και είχαν τα φράγκα από την οικογένεια, συχνά είχαν περιορισμούς στις εξόδους. Αρκετοί παρατούσαν τις νεανικές τρέλες, όταν γίνονταν φοιτητές ή μεγάλωναν¹⁸.

Η διαφορά των «φλώρων» από τα «σαΐνια» ήταν εμφανής: τα «σαΐνια» επιδείκνυαν ροπή προς την κοινωνική διάσταση του πράγματος: σύχναζαν στα κλαμπ που έπαιζαν ροκ εντ ρολ, στην Φωκίωνος Νέγρη ή στο Green Park της Μαυρομματαίων, ντύνονταν «προκλητικά» και γούστουσαν το χορευτικό και γιορτινό κλίμα της φάσης¹⁹. Από τη μεριά τους οι «φλώροι» ενδιαφέρονταν κυρίως για την καλλιτεχνική όψη, την μουσική απαλλαγμένη από τις ακραίες εκφράσεις της αλητείας. Από τη σκοπιά της κατάκτησης χώρων και χρόνων ελευθερίας και γιορτής, το ροκ εντ λειτουργούσε όχι τόσο ως έκφραση εχθρότητας, αλλά κυρίως ως μέσο κοινωνικής ανατίμησης των νεολαίων της εργατικής τάξης. Ήταν ένας τρόπος προσωρινής φυγής, έστω και συμβολικής, από την μιζέρια και τη βαρβαρότητα της καθημερινότητάς τους.

Ο Διοικητής της αστυνομίας Θ. Ρακιντζής (δεξιά με το κράνος) στην απεργία των οικοδόμων την 1^η Δεκέμβρη του 1960. Δίπλα του μπάτσος με μωρμήγκι. Είναι η πρώτη φορά που οι μπάτσοι έριξαν δακρυγόνα στην Ελλάδα. Ο Ρακιντζής ήταν αυτός που δύο χρόνια πιο πριν διέταξε το επιτόπου κούρεμα και την διαπόμπευση των «τεντιμπούδων».

Στελέχη των Λαμπράκηδων το 1963. Αυτοπαρουσιαζόταν ως «λεβέντες» που θα παλέψουν για την «πατρίδα» και τον «λαό». Στην πραγματικότητα τα μεγαλοστελέχη τους ήταν ικανότατα στην ποδηγέτηση και την χειραγώγηση της γενικής νεανικής δυσάρεσκειας. Οι Λαμπράκηδες δοκίμασαν και κατάφεραν να οικειοποιηθούν τη δολοφονία του Σωτήρη Πέτρουλα τον Ιούλη του 1965 στο αποκορύφωμα των «Ιουλιανών». Όπως επισημαίνει ο Στέργιος Καταρός, ο Πέτρουλας είχε διαφωνήσει με την επίσημη γραμμή των Λαμπράκηδων, είχε διαγραφεί και συμμετείχε στην ίδρυση μιας νέας μικρής οργάνωσης. Η ηγεσία των Λαμπράκηδων βέβαια δεν επρόκειτο να τον δεχθεί ως έναν νεκρό της ευρύτερης αριστεράς. (Και ένα μικρό κουίζ: Ποιος είναι ο νεαρός που κάθεται στην γωνία; Θα σας πούμε μόνο πώς τρεις δεκαετίες αργότερα έγινε υπουργός...)

Την ίδια εποχή που το ροκ εντ ρολ κυριαρχούσε στους κύκλους της αθηναϊκής εργατικής νεολαίας το μετεμφυλιακό κράτος βρισκόταν αντιμέτωπο με σοβαρά προβλήματα. Το προλεταριάτο της Αθήνας με αιχμή τους οικοδόμους είχε αρχίσει να κάνει αισθητή την παρουσία του. Το χτίσιμο των γκρίζων τεράτων που συγκρότησαν αυτό που λέγεται Αθήνα προχωρούσε με κτηνώδεις ρυθμούς. Κατά συνέπεια η ανάγκη για εργατική δύναμη ήταν μεγάλη, τέτοια που όπως προείπαμε δεν απαιτούσε πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων. Οι συνθήκες εργασίας ήταν από απάνθρωπες έως βάρβαρες, ενώ τα εργατικά ατυχήματα πολύ συχνά, αρκετά εκ των οποίων ήταν θανατηφόρα.

Στα τέλη της δεκαετίας του '50 τα οικοδομικά σωματεία είχαν ήδη διαγραφεί από την ΓΣΕΕ γιατί δεν είχαν υπογράψει αντικομμουνιστικούς όρκους πίστης. Η καραμανλική τρομοκρατία βρισκόταν στο απόγειό της. Οι νέοι προλετάριοι βρίσκονταν ανάμεσα σε δύο συμπληγάδες: από τη μια οι προσπάθειες ποδηγέτησης της ΕΔΑ κι από την άλλη η βαρβαρότητα της χωροφυλακής, οδηγούσαν πολύ συχνά τους οικοδόμους να απαντάνε βίαια κι αυτόνομα. Συμβολικό και υλικό αποκορύφωμα αυτής της πίεσης υπήρξαν οι ολοήμερες συγκρούσεις της πρώτης Δεκέμβρη του 1960 στο κέντρο της Αθήνας. Σ' αυτή τη λυσσαλέα μάχη, όπου για πρώτη φορά έπεσαν δακρυγόνα, οι οικοδόμοι αντιμετώπισαν με πρωτόφαντη μετά τον εμφύλιο βία, την βία των χωροφυλάκων. Οι τραυματισμένοι μπάτσοι ανήλθαν σε 70, ενώ κάποιοι παραιτήθηκαν (!) μετά τα γεγονότα. Αυτή η βίαιη σύγκρουση εκτός του ότι έλαβε πολύ μεγάλη δημοσιότητα, αποτέλεσε για το συλλογικό φαντασιακό την απαρχή μιας νέας εικόνας: οι οικοδόμοι δεν ήταν πια κακόμοιροι και φουκαράδες, αλλά πρωταγωνιστές της εργατικής ανατίμησης, η οποία προέκυψε από την αυτόνομη δράση και αντίβια των οικοδόμων έξω από και ενάντια στον επίσημο συνδι-

Η ταινία «Τα κουρέλια τραγουδάνε ακόμα» είναι μια ταινία πάνω στη γενιά του '50. Όπως είχε πει ο σκηνοθέτης της Ν. Νικολαΐδης «κυριολεκτικά φιμώθηκε». Μιλάει για τη γενιά που, σύμφωνα με τον Νικολαΐδη, «δεν πίστεψε στην πολιτική, πίστεψε στην φιλία, τον έρωτα και την ανεξάρτητη γνώμη».

Στην ταινία αναφέρεται το εξής περιστατικό:

«Αθήνα. Σεπτέμβρης 1956. Ώρα 12 το πρωί. Οι μπάτσοι μπουκάρουνε στο Μαξίμ (κινηματογράφος της εποχής). Μέσα πεντακόσιοι κάφροι με μπλου-τζινς. Επάνω στην οθόνη ο δεινόσαυρος Μπιλ Χάλεου με τους Κομήτες του. Ο Έλβις Πρίσλεου. Ο Λιτλ Ριτσαρντ... Ο Φατς Ντόμινο. Ο Τζόνι Ρέη με το μικρό συννεφάκι που έκλαιγε. Κάτω στην πλατεία... χορεύουνε, καπνίζουνε, φιλιούνται, σκίζουνε καθίσματα. Οι μπάτσοι χαζεύουνε. Φεύγουνε και φωνάζουνε τις πυροσβεστικές. Κλείνουμε τις πόρτες και βάζουμε από πίσω σπασμένα καθίσματα»

Ο εικονιζόμενος κύριος ονομάζεται Κωνσταντίνος Λεμονής. Κατάγεται από την Πτελέα Φθιώτιδος. Κατετάγη στην Αστυνομία Πόλεων στις αρχές του 1947 και συνταξιοδοτήθηκε το 1981 με βαθμό αρχηγού του «σώματος». Έχει αναμφισβήτητη πλούσια εμπειρία. Η φωτογραφία που παραθέτουμε προέρχεται από το τηλεοπτικό ντοκιμαντέρ «Τα στέκια. Ιστορίες αγοραίου πολιτισμού. Η εισβολή του ροκ εντ ρολ» που προβλήθηκε στις 7/8/2014. Στην ερώτηση του δημοσιογράφου «Τι ήταν οι τεντιμπόηδες;» ο κ. Λεμονής απάντησε «Κάτι σαν τον αναρχοαυτόνομο τον σημερινό, ήταν εκείνοι, αλλά οι πράξεις τους ήταν τελειώς... να πω αυτόματες εκρήξεις (δυσκολεύεται να το εκφράσει)... δεν πιστεύω ότι ήταν ωρίμου σκέψεως αποτέλεσμα. Παίζαν τα παιδιά μεταξύ τους».

καλισμό. Ταυτόχρονα, τα γεγονότα της 1^{ης} Δεκέμβρη του 1960 ήταν μία εκκωφαντική ταπεινώση του απόλυτου συμβόλου βαρβαρότητας της μετεμφυλιακής Ελλάδας: του χωροφύλακα²⁰.

Οι μπάτσοι προφανώς ήταν αφηνιασμένοι. Στη δίκη των συλληφθέντων περιέγραφαν την κατάσταση ως εξής:

Απεργοί που επιτίθενται σε αστυνομικούς με πρωτοφανή αγριότητα, πέτρες, τούβλα και σιδεροσωλήνες, κραυγάζουν «σαν θηρία», βρίζουν και βλασφημούν, φέρονται σαν κανίβαλοι, ανατρέπουν αυτοκίνητα, τους βάζουν φωτιά και στήνουν οδοφράγματα, προκαλούν αδιακριτως φθορές²¹.

Ο αρχιφύλακας του μηχανοκίνητου Γ. Κοττέας μιλούσε για έναν «μαινόμενο όχλο, μια ανθρωποθάλασσα ασχημονούσα, βυμολογούσα και υβρίζουσα τους πάντας»²². Νομίζουμε ότι οι ομοιότητες με τις περιγραφές των τεντιμπόηδων και των απειθαρχων νέων είναι κάτι παραπάνω από προφανείς, υποδηλώνοντας με γλαφυρό τρόπο την ενιαία αντίληψη που είχαν οι μπάτσοι και το κράτος της δεξιάς για το προλεταριάτο που φτιαχνόταν απέναντί τους. Το μετεμφυλιακό καθεστώς βυθιζόταν σε μια κρίση, η οποία θα συνεχίζονταν για τουλάχιστον μία πενταετία. Οι οικοδόμοι είχαν ήδη σηκώσει κεφάλι. Αυτό όμως που άρχισε να περνάει στο προσκήνιο, ήταν ένα υποκείμενο το οποίο ολοένα και περισσότερο συνδέονταν με μια διαφορετική κουλτούρα: η νεολαία.

«Μια γλώσσα που να συγκινεί και να συναρπάξει τη νέα γενιά»

Πολλές από τις αλλαγές που περιγράφουμε, είχαν πέσει στην αντίληψη της ΕΔΑ. Μπορεί στις αρχές της δεκαετίας του '60 η επίσημη αριστερά να έσταζε δηλητήριο

για τις «αντικοινωνικές συμπεριφορές» ενός μέρους της νεολαίας, αλλά την ίδια στιγμή κατανοούσε ότι το νέο «γλωσσικό ιδίωμα» με το οποίο επικοινωνούσαν ευρύτερες νεολαιίστικες ομάδες οι οποίες βρισκόταν έξω από τα παραδοσιακά ήθη της αριστεράς, αποτελούσε κίνδυνο για την ηγεμονία της. Σε ένα εσωτερικό έγγραφο της νεολαίας της ΕΔΑ που κυκλοφόρησε κάπου στις αρχές της δεκαετίας του '60 αυτή η νέα κατάσταση περιγραφόταν ως εξής:

Η νεολαία της ΕΔΑ βρίσκεται ουσιαστικά έξω από τη μάζα της νεολαίας... μακριά από την ψυχολογία και τη νοοτροπία της... δεν μιλάει νεολαιίστικη γλώσσα, γλώσσα που να συγκινεί και να συναρπάξει²³

Κατά συνέπεια οι καθοδηγητές της ΕΔΑ βρέθηκαν ενώπιον μιας επείγουσας ανάγκης: οι οργανώσεις της νεολαίας έπρεπε να λάβουν υπόψη τους τους κοινωνικούς και ταξικούς μετασχηματισμούς, κι άρα να συμπεριλάβουν στη λειτουργία τους το πολιτισμικό στοιχείο. Κι οπωσδήποτε βέβαια χρειαζόταν να διατηρούν μια κάποια ανεξαρτησία από την κομματική ηγεσία. Το δίχως άλλο, η ίδρυση της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη (ΔΝΛ) τον Ιούνιο του 1963, οκτώ μόλις ημέρες μετά την δολοφονία Λαμπράκη, ήταν μια απόπειρα να απαντήσει η αριστερά σε τέτοια ζητήματα. Επικεφαλής στη νέα οργανωτική δομή τέθηκε ο Μίκης Θεοδωράκης ο οποίος, εκτός από ατέλειωτα αποθέματα στόμφου και έπαρσης, διέθετε ιδιαίτερο πολιτιστικό έρεισμα. Παράλληλα, η ΔΝΛ (αλλά και η νεολαία της ΕΔΑ πριν συγχωνευτεί με την ΔΝΛ τον Σεπτέμβρη του 1964) εκμεταλλευόμενη τη διάχυτη συγκίνηση που ακολούθησε τη δολοφονία του Λαμπράκη, κατάφερε σταδιακά να συσπειρώσει ένα σημαντικό αριθμό φοιτητών, μαθητών (που πριν ήταν ελάχιστοι), καθώς και νεαρών κοριτσιών. Εκτός από την ανανέωση του στελεχικού της δυναμικού, η ΔΝΛ είχε πια πετύχει την αύξηση του μεγέθους και της επιρροής της, ενώ «ο μέσος όρος ηλικίας των μελών της χαμήλωσε»²⁴.

Η Νεολαία Λαμπράκη λοιπόν κατάφερε να ενσωματώσει ένα σημαντικό κομμάτι της νεολαιίστικης δυσαρέσκειας και να διαμορφώσει ένα νέο τύπο οργάνωσης. Όπως αναφέρει η εσωτερική οδηγία της καθοδήγησης της ΔΝΛ:

Οι συνελεύσεις [...] δεν πρέπει να διαρκούν πολλές ώρες με ατέρμονες συζητήσεις και μακρόχρονες εισηγήσεις [...] πρέπει να έχουν γρήγορο, πεταχτό, νεανικό χαρακτήρα να τονίζονται με καλλιτεχνικό πρόγραμμα, τραγούδια, απαγγελίες. Μπορούν να γίνονται συνελεύσεις και μέσα σ' ένα πάρτυ ή μια εκδρομή²⁵

Επιπλέον η ίδρυση των «λεσχών των λαμπράκηδων» σε όλη την επικράτεια αποσκοπούσε στο να «αποσπά τους νέους [...] από τα κακόφημα κέντρα και τα νάιτ κλάμπ». Αν όμως η μία πλευρά της πολιτικής της αριστεράς ήταν η ενσωμάτωση, η άλλη ήταν η δαιμονοποίηση. Προφανώς στο επίκεντρο βρέθηκαν οι νεανικές κουλτούρες και ιδιαίτερα αυτές που προέρχονταν από τα πιο ανεξέλεγκτα κομμάτια της εργατικής τάξης. Στην πραγματικότητα ο ιδεατός τύπος των Λαμπράκηδων θα έπρεπε να είναι κάπως έτσι:

Οι λαϊκές μας παραδόσεις θέλουν τον νέο λεβέντη και ευγενικό, αλτρουιστή, αποφασισμένο για μεγάλα έργα [...] Είναι το ακριβώς αντίθετο υπόδειγμα από τον τύπο που φτιάχνει ο τεντιμπόηδισμός, που σπρώχνει τον νέο να είναι [...] δήθεν «σκληρός» στις σχέσεις του με τον κόσμο, εγωιστής, αναιδής, αισχρός προς τα κορίτσια της ηλικίας του, χωρίς κανένα σεβασμό σε κανένα και τίποτα²⁶

Στα λόγια των καθοδηγητών της ΔΝΛ μπορεί να εντοπίσει κανείς τα πρώτα ψήγματα των γενικών κατευθύνσεων, που οδήγησαν στη μεγάλη αναδιάρθρωση του ελληνικού κράτους που ονομάστηκε Μεταπολίτευση. Ένας από τους πιο χαρακτηριστικούς πυλώνες της Μεταπολίτευσης ήταν και η πολιτισμική κυριαρχία της αριστεράς²⁷. Αν όμως η αριστερή υπεροχή στην κουλτούρα ήταν σε γενικές γραμμές εμφανής ήδη από την δεκαετία του '60, στο πεδίο της «νεανικής κουλτούρας» τίποτα δεν ήταν ακόμα δεδομένο. Η αφομοίωση της νεανικής αντικουλτούρας κι άρα της εργατικής απειθαρχίας ήταν έργο μακρόπνοο, που ως τέτοιο χρειαζόταν «ειδικούς» ανθρώπους.

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '50, ένας τύπος με το όνομα Νίκος Μαστοράκης, είχε αρχίσει να δραστηριοποιείται γύρω από τις καινούριες μορφές νεανικής διασκέδασης. Και μπορεί οι περισσότεροι από μας να θεωρούμε το Μαστοράκη ως το πιο αναγνωρίσιμο στέλεχος της χουντικής τηλεόρασης και trash επιστροφής του στα 90s, ως κομφερσαίε καλλιτεχνία και συναφών lifestyle σκουπιδιών, αλλά η αλήθεια είναι πως ο ευφραδής κύριος Μαστοράκης έχει ακόμη πιο πλούσιο παρελθόν. Στις αρχές της δεκαετίας του '60 το όνομα του Μαστοράκη ήταν ήδη γνωστό στην μικρή σκηνή συγκροτημάτων «μοντέρνας μουσικής» που έκανε τότε τα πρώτα της βήματα. Εντωμεταξύ, οι επιρροές από το εξωτερικό είχαν αρχίσει να αλλάζουν.

Από το 1963 και μετά, χρονιά που οι Beatles γνώρισαν εκρηκτική επιτυχία, η δημιουργία συγκροτημάτων αυξήθηκε ραγδαία. Όλο και πιο πολλοί νέοι συνειδητοποιούσαν ότι τραγουδία σαν το She Loves You, Ye Ye Ye δεν απαιτούσαν γνώσεις βιρτουόζου. Ο Τύπος της εποχής άρχισε να αναφέρεται υποτιμητικά στους οπαδούς της νέας μουσικής σκηνής με τα χαρακτηρισμό γιεγιές (εξαιτίας της συνεχούς επανάληψης yeah-yeah που χαρακτήριζε πολλά τραγούδια των Beatles και άλλων συγκροτημάτων της εποχής)²⁸. Κατά κάποιο τρόπο ο γιεγιές ήταν η εξέλιξη του

Αριστερά: 17 Απριλίου 1967 ο Νίκος Μαστοράκης παρουσιάζει τους Rolling Stones. Δεξιά: Οι μπάτσοι κοιτάνε με μίσος τους θεατές που παρακολουθούν την συναυλία

τεντιμπόη. Το μακρύ μαλλί αντικατέστησε το κοκκοράκι, αλλαγή που έδινε επαρκείς λόγους στους μπάτσους και τους φασίστες να την πέφτουν όποτε γούσταραν σε έναν «μαλλιό».

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, ο Μαστοράκης έπιασε τον ταύρο από τα κέρατα. Μπλέχτηκε άμεσα με τα γιεγιέδικα συγκροτήματα της Αθήνας, άρχισε να κάνει ραδιοφωνικές εκπομπές και έγινε βασικός συντάκτης στο περιοδικό "Μοντέρνοι Ρυθμοί-Δεκαπενθήμερο Περιοδικό των teenagers" που κυκλοφόρησε το 1964. Την ίδια στιγμή ήταν και μάντζερ-στιχουργός των Forminx στους οποίους έπαιζε ο Βαγγέλης Παπαθανασίου, τους οποίους φρόντισε να προωθήσει τόσο από το ραδιόφωνο, όσο και από το περιοδικό. Η βασική δουλειά του Μαστοράκη βέβαια ήταν η προώθηση ενός προϊόντος για «teenagers», απαλλαγμένου από τις ακραίες εκφράσεις του ροκ εντ ρολ. Οι Forminx παρουσιάζονταν ως ορχήστρα ελαφράς μουσικής και με το τραγούδι Jeronimo Yanka έγιναν ίσως το πιο εμπορικό γκρουπ της δεκαετίας του '60. Την ίδια δουλειά έκανε από το ραδιόφωνο και την εφημερίδα «Εμπρός» ένας νεαρός, ονόματι Γιώργος Καρατζαφέρης, ο οποίος αργότερα θα διέπρεπε στον εθνοπατριωτικό χώρο.

Οπωσδήποτε, η προσπάθεια ανθρώπων του είδους Μαστοράκη και Καρατζαφέρη είχε ως στόχο να φτιάξει κάποιου είδους αγορά νεανικής μουσικής στην Ελλάδα. Την ίδια στιγμή όμως αποτελούσε και μια προσπάθεια ενσωμάτωσης, μια προσπάθεια διεκδίκησης ερεισμάτων στον χώρο της νεανικής κουλτούρας κι από μέρους της εθνοπατριωτικής δεξιάς. Κι η αλήθεια είναι πως, σε αντίθεση με την αντίληψη που θέλει τα μετεμφυλιακά καθεστώτα της δεξιάς και της χούντας να είναι αποκλειστικά και μόνο φορείς ωμής βίας και χυδαίας προπαγάνδας, τέτοιες «πολιτιστικές» προσπάθειες όντως υπήρξαν.

Σε κάθε περίπτωση βέβαια, σε πείσμα των φαντασιώσεων της αριστεράς και της δεξιάς, στις συναυλίες «μοντέρνας μουσικής» τα πράγματα δύσκολα συγκρατιούνταν σε «κόσμια πλαίσια». Η άμεση εμπειρία της κατάκτησης ενός διακριτού χώρου και χρόνου γιορτής και επικοινωνίας, εξέπεμπε ένα μίγμα εχθρότητας και ανεξαρτησίας, που προκαλούσε την καθολική μήνη των μπάτσων και των εθνοκροφόνων. Ακόμα κι ο Καρατζαφέρης παραδέχονταν ότι οι μπάτσοι αδυνατούσαν να συγκρατηθούν μπροστά στην μουσική υστερία που είχε κυριεύσει το κοινό σε μία συναυλία των Forminx του Φλεβάρη του 1965 στο θέατρο «Κεντρικόν»:

Βγαίνοντας πολλοί αστυφύλακες φέρθηκαν άσχημα στη νεολαία - κάποιος μάλιστα δέχθηκε γρόνθον στο δεξί μάτι από ευέξαπτο όργανο της τάξεως - και ο θεατρώνης έκλαιγε το θέατρο του [στο οποίο είχαν σπαστεί πολλά καθίσματα]²⁹

Η εμβληματική στιγμή όμως των συναυλιών της δεκαετίας του '60 ήταν η εμφάνιση των Rolling Stones στις 17 Απριλίου του 1967, τέσσερις μέρες πριν την κήρυξη της χούντας. Στους σχεδόν δέκα χιλιάδες

που συγκεντρώθηκαν στις κερκίδες δεν επιτρεπόταν να χορέψουν κι οι μπάτσοι τους κοπανούσαν όποτε σηκώνονταν. Μετά από την ρίψη ολίγων κόκινων γαυράφαλλων από τον μάντζερ των Rolling Stones προς το κοινό επικράτησε πανδαιμόνιο. Οι μπάτσοι υπό την καθοδήγηση του αστυνομικού διευθυντή Τασιγιώργου, ο οποίος είχε εμφανιστεί με μπανταρισμένο το αυτί λόγω μιας πέτρας που είχε δεχθεί από οικοδόμους τις προηγούμενες ημέρες, διέκοψαν τη συναυλία θεωρώντας το πέταγμα των γαυράφαλλων ύποπτο, τη στιγμή που το κοινό βρισκόταν σε εξάλλη κατάσταση. Επί κάποια λεπτά το κοινό έβριζε εν χορώ τους μπάτσους μέχρι που οι τελευταίοι έκοψαν το ρεύμα και επικράτησε σκοτάδι. Για αρκετή ώρα μετά την διακοπή της συναυλίας οι μικροσυμπλοκές του κοινού με τους μπάτσους έδιναν τον τόνο. Για όσους και όσες ήταν εκεί αυτό το κατέβασμα του διακόπτη δεν θα ξεχαστεί ποτέ.

Νεολαία;

Την λέξη «νεολαία» τη χρησιμοποιούμε στο κείμενο, γνωρίζοντας ότι μπορεί να οδηγήσει σε συμπεράσματα διαφορετικά από τα δικά μας. Ο όρος «νεολαία» υπονοεί ένα διαταξικό υποκείμενο που έχει βασικό χαρακτηριστικό... τα ίδια του τα νιάτα. Υπονοεί ότι αυτό το υποκείμενο, πολλές φορές εξεγείρεται «από την ορμή των νιάτων» και πως όταν θα μεγαλώσει θα λογικευτεί: η εξέγερση χρωστάει το ξέσπασμά της στην αφέλεια της νεότητας. Ακόμη σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι η χρήση του όρου «νεολαία» αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί μια προσπάθεια να αποκρυφτεί η τάξη.

Στην περίπτωση της «οργισμένης νεολαίας» για την περίοδο που εξετάσαμε, η πηγή της πολιτισμικής και πολιτικής απειθαρχίας της, δεν ήταν η «νεότητα», αλλά οι πραγματικές συνθήκες της άγριας ταξικής καταπίεσης. Ο νέος οικοδόμος και ο νέος «τεντιμπόης» προέκυψαν μέσα από την ανασύνθεση της εργατικής τάξης, έτσι όπως αυτή φτιάχνονταν στα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια. Ακόμα κι αν οι τεντιμπόηδες, οι «ροκεντρολιστές», οι «μπλουζνίστες», όπως τους αποκαλούσαν ειρωνικά πολλοί αριστεροί, προέκυψαν από τη μητροπολιτική όσμωση με αηδιασμένους από την ασφυκτική καθημερινή ζωή νέους μικροαστικής καταγωγής, η καρδιά, η ψυχή και οι εκρήξεις τους προέρχονταν κατευθείαν από τα σπλάχνα της εργατικής τάξης.

Το γεγονός ότι η προσπάθεια κατάκτησης της πολιτισμικής ηγεμονίας στους νέους, η διασπορά δηλαδή του νέου «γλωσσικού ιδιώματος» της εργατικής τάξης είχε διαταξικό χαρακτήρα, αποτέλεσε αντικείμενο εκμετάλλευσης και διαστρέβλωσης με σκοπό την εξαφάνιση του ταξικού χαρακτήρα της όλης διαδικασίας. Τα αφεντικά και οι ιδεολόγοι τους μιλούσαν και μιλούσαν για την νεολαία και την κουλτούρα της εκεί που στην πραγματικότητα υπήρχε και υπάρχει η εργατική τάξη.

1 Εφη Αβδελά. «Φθοροποιοί και ανεξέλεγκτοι απασχολήσεις»: ο ηθικός πανικός για τη νεολαία στη μεταπολεμική Ελλάδα», Σύγχρονα θέματα 90, 30-43, 2005, σελ.35.

2 Εφημερίδα «Αυγή», 4/9/58, παρατίθεται ό.π., σελ.35.

3 Αβδελά, 2005, σελ. 34-36.

4 Νίκος Μποζίνης, «Ροκ παγκοσμιότητα και ελληνική τοπικότητα», Διδακτορική διατριβή, 2006, σελ.183.

5 Αυγή, 1/12/1959, παρατίθεται στο Αβδελά, 2005, σελ.42, υποσημείωση 52.

6 Κώστας Κατσάπης, «Ήχοι και απόηχοι: κοινωνική ιστορία του ροκ εν ρολ φαινομένου στην Ελλάδα, 1956-1967», Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας-Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, Αθήνα, 2007, σελ. 310.

7 Ό.π., σελ.310.

8 Ό.π., σελ. 309-312.

9 Αβδελά, 2005, σελ.37. Είναι πράγματι εντυπωσιακές οι μέθοδοι γενίκευσης και ερμηνείας από τους Έλληνες ακαδημαϊκούς. Η κ. Αβδελά αφού μας παραθέτει τα στοιχεία του Εφετείου Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με τα οποία η πλειοψηφία των καταδικασθέντων ήταν «χειρώνακες», δηλαδή εργάτες, στην συνέχεια καταλήγει ότι ο τεντιμπόης ήταν ένα διαταξικό φαινόμενο, διότι είχαν συλλάβει και ένα παιδί αξιωματικού που είχε κλέψει «για πλάκα» ένα αυτοκίνητο! Έστω και παραπάνω τέκνα αστών να είχαν συλλάβει, η «πλειοψηφία», οι «περισσότεροι» δε δείχνει μια σαφή τάση; Μιλάμε για μεγάλη ανάλυση. Σας ευχαριστούμε ακαδημαϊκοί μας δάσκαλοι.

10 Για παράδειγμα «Πληθύνονται οι ενοχλητικοί αλήται εις την πρωτεύουσα», Εφημερίδα Ελευθερία, 15/4/1959.

11 Στέργιος Κατσαρός, «Εγώ ο προβοκάτορας, ο τρομοκράτης», Μαύρη Λίστα, 1999, σελ.28.

12 Αγγαία Δημ. Αλτικουλάτση, «Ο τεντιμπόης (Η θρασύτης των ανηλίκων)», Ν.Δ. 4000/1959» σελ.9 και σελ.61, παρατίθεται στο Αβδελά, 2005, σελ. 35 και σελ.37.

13 Μποζίνης, 2006, σελ.181.

14 Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 19ης Μαρτίου 1961, Τεύχος V, Εσωτερική Μετανάστευσις, Εθνική στατιστική υπηρεσία της Ελλάδος, Αθήνα, 1963, σελ. 14.

15 Λαμπροπούλου Δήμητρα, «Οικοδόμοι: Οι άνθρωποι που έχτισαν την Αθήνα», Βιβλιόραμα, 2009, σελ.145.

16 Βλέπε Κατσαρός, 1999, σελ.75 όπου στους 20 χιλιάδες του στρατού, στους 30 χιλιάδες της αστυνομίας έπρεπε να προστεθούν τα ΤΕΑ (Τάγματα Εθνοφυλακής Αμύνης) και οι υπόλοιποι δραστήριοι παρακρατικοί άλλοι 40 χιλιάδες. Το σύνολο 90 χιλιάδες.

17 «Στατιστικά στοιχεία δια την εγκληματικότητα της παιδικής και εφηβικής ηλικίας εις Αθήνας», Εφημερίδα Ελευθερία, 6/10/1963.

18 Μποζίνης, 2006, σελ.136-137.

19 Ό.π.

20 Κατσαρός, 1999, σελ.21-22.

21 Ανταποκρίσεις από την ακροαματική διαδικασία, στις εφημερίδες Τα Νέα και Η Αυγή 8/12/1960. Παρατίθενται στο Λαμπροπούλου, 2009, σελ.338.

22 Ό.π.

23 ΑΣΚΙ, Αρχείο Νεολαίας ΕΔΑ, Κουτί 270. «Για τη δουλειά μας στη νεολαία» χ.χ. Παρατίθεται στο Κατσάπης, 2007, σελ.302.

24 Παρατίθεται στο Κατσάπης, 2007, σελ.304.

25 Ό.π., σελ.305.

26 Παρατίθεται στο Κατσάπης, 2007, σελ.316.

27 Για περισσότερα δεξ «ΕΡΤ: το κύκνειο άσμα της αριστερής πολιτισμικής κυριαρχίας και οι παράξενοι στίχοι του», περιοδικό Antifa τεύχος 37, 7/2013, σελ.6-7.

28 Μποζίνης, 2006, σελ.194.

29 Γιώργος Καρατζαφέρης, «Νέοι με ωργισμένες νότες», Εφημερίδα Εμπρός, 20/2/1965.